

İÇİNDEKİLER

1. Çevre Sağlığını Geliştirmek	1
Sağlıkçılar kolerayı durduruyor.....	3
Değişim için birlikte çalışmak.....	4
Bir sağlık organizasyonunu başarılı kılan nedir?.....	5
Çevre sağlığı vizyonu nasıl gelişmeye başladı?	6
Ağaçsız bir tepe çatisiz bir eve benzer.....	7
Sorunların kök nedenini bulmak	8
Etkili bir çevre sağlıkçısı olmayı öğrenmek.....	9
2. Toplum Sağlığını Anlama ve Harekete Geçirme	11
Çevre sağlığı için harekete geçme.....	13
Değişim zaman alır	14
Öğretici ve harekete geçirici aktiviteler	15
Kadınların sesi.....	15
Rehberli tartışma.....	16
Toplum haritalama	16
İhtiyaçların tespiti	16
Sağlık yürüyüşleri	17
Zamanla değişim	17
Çizim aktiviteleri	17
Toplum anketleri	18
Tiyatro	18
Hangi aktiviteyi ne zaman kullanalım?	20
3. Doğal Kaynakları Korumak	21
Doğal kaynakları koruma	22
Çevre sağlığı sorunlarının nedenleri	23
Şirket kontrolü sağlığımız için zararlıdır	25
Toplumsal kuruluşlar oluşturmak	26
Toplumunu sürdürülebilir kılmak	27
Hayat ağına saygı göstermek.....	28
Doğayla çalışmak.....	31
Kirliliğe bağlı zararın önlenmesi	33
İhtiyat ilkesi	33
Küresel ısınma	34
4. Çevre Hakları ve Adalet	35
Bhopal zehirli gaz felaketi	37
Haklar ve adalet için mücadele	38
Zehirli maddeler vücudumuza nasıl alınır?	41
Çevreyi korumak için tasarlanmış bir klinik.....	41
Değişim için çalışmak	43
Kabul edilebilir risk? Kimin için?.....	44
5. Güvenli Olmayan Suyu Bağlı Sağlık Sorunları	45
Yeterli su güvenli su kadar önemlidir.....	47
Kadınların sıkıntısı	47
Suyu ne güvensiz yapar?.....	48
Timothy'nin hikayesi	48
Mikroplar ve parazitler hastalığı nasıl yayılır?	50
Aktivite: İshalli hastalıklar nasıl yayılıyor?	51
İshalli hastalıklar	52
İshalli hastalıkların tedavisi	52
Rehidratasyon içeceği nasıl yapılır?	54
Aktivite: İshalin yayılmasını durdurmak	55
Mikropların ve parazitlerin yayılmasını önlemek	56
Suda zehirli kirlenme	58
Tartışma için çizim: Zehirli kimyasallar suya nasıl karışır?	58

Zehirli maddelerle kirlenmenin önlenmesi	59
Hikaye: "Güvenli" suda arsenik	60
Yeterli ve güvenli su hakkı	61
Hikaye: Ortaklık su teminini kolaylaştırır	61
Şişeleme ve "su hakkı"nın satılması	62
6. Toplumun Suyunu Korumak	63
Su ve toplum sağlığı	65
Hikaye: Sanayi toplumun suyunu alıyor	66
Toplumda farkındalık oluşturmak	67
Aktivite: Berrak su temiz su olmayabilir	68
Su kaynağının iyileştirilmesi	69
Planlamada kadınlar önemlidir	71
Aktivite: 2 daire	71
Hikaye: Köylüler kalkınma görevlilerine öğretiyor	73
Su kaynaklarının korunması	74
Kuyuların korunması	75
Güvenli kuyular ve su gölcükleri için atılacak adımlar	76
Aile kuyusunu koruma	78
Kuyulardan su pompalama	82
Membanızı koruyun	83
Yağmur suyunun toplanması	85
Hikaye: Çölde yağmur suyunun toplanması	86
Suyun güvenli biçimde nakli	87
Hikaye: Kadınlar ve erkekler su hakkında konuşuyor	88
Suyun güvenli biçimde saklanması	89
Aktivite: İçme suyu nasıl kirlenir?	89
Suyu güvenle içilebilir hale getirme	91
Suyu çöktürme	92
Suyu filtreleme	93
Su dezenfeksiyonu	95
Atık su: Sorun mu, kaynak mı?	98
7. Tuvaletler	101
Sanitasyonu teşvik	103
İnsanlar tuvaletten ne bekler?	104
Tuvalet için planlama	105
Kadınların ve erkeklerin ihtiyaçları farklıdır	107
Aktivite: Kadınların tuvalet kullanımı önündeki engellerin kaldırılması	109
Kolay kullanılan tuvaletler	110
Çocuklara uygun tuvaletler	111
Acil durumlarda sanitasyon	112
Şehirler ve kasabalar için sanitasyon	113
Hikaye: Şehirlerde toplum sanitasyonu	114
Lağım sorunu	115
Hikaye: Halk kendi kanalizasyonunu yapıyor	116
Tuvalet seçenekleri	117
Tuvaletleri nereye yapalım?	118
8. Sivrisineklerden Kaynaklanan Sağlık Sorunları	119
Sivrisineklerin yol açtığı sağlık sorunları	120
Hikaye: Trans-Amazon Otobanı'nda sıtma	121
Sivrisinekler nasıl hastalık yapar?	122
Sıtma	123
Deng humması	126
Sarı humma	127
Toplumda sivrisinek kontrolü	128
Haşere öldürücü kullanımı	129
Hikaye: Sivrisinekleri durdurarak deng hummasını durdurmak	131

9. Su Havzalarını Korumak	133
Su havzaları nasıl çalışır	135
Su döngüsü	135
Su havzaları suyu ve toprağı nasıl korur?.....	136
Aktivite: Su havzası yapımı.....	137
Hikaye: Aguan Nehri Vadi'sinde su havzası tahribatı	138
Su havzalarındaki tahribatın sağlığa etkileri.....	139
Su havzalarını koruma ve düzeltme.....	140
Sürdürülebilir kalkınma su havzalarını korur	140
Su havzasını korumanın yararları	141
Hikaye: Aguan Nehri Vadi'sinde sağlığın düzeltilmesi	143
Aktivite: Toplum su havzası projesi planlama	146
Su akışının yönetimi.....	147
Kasaba ve şehirlerdeki su havzaları	148
Büyük barajlar sağlığa zararlıdır.....	148
Hikaye: Büyük baraj Yaqui halkını nasıl hasta etti?	149
Barajlar hem önünde hem de arkasında sorunlara yol açar	149
Büyük barajlara alternatifler	151
Hikaye: Kabilelerarası işbirliği Yukon Nehri'ni koruyor	152
10. Ormanlar	153
Hikaye: Yeşil Kuşak Hareketi	155
Ormanlar ve sağlık.....	156
Kadınların sıkıntısı	159
Ormanlar ve geçim.....	160
Hikaye: Ormanları koruma ve geçim	161
Ekoturizm	162
Kereste dışındaki orman ürünleri.....	162
Hikaye: Ormandan ilaç toplama.....	163
Orman tahribatı.....	164
Orman çatışmaları	165
Aktivite: Sosyodramalar	165
Ormanların sürdürülebilir kullanımı.....	168
Aktivite: Herkesin bilgisini kullanın, herkesin ihtiyaçlarını dikkate alın	170
Orman yönetim planı yapmak	171
Ormanları korumak için ortaklıklar	172
Hikaye: Amazon yağmur ormanlarını korumak için hep birlikte çalışmak.....	172
Orman koruma bölgeleri	173
Hikaye: Ormanlar hem insanları hem de ağaçları güçlendirir	174
Yeniden ormanlaştırma.....	175
Ağaç dikmek daima yararlı mıdır?	175
11. Toprağın Islahı ve Ağaç Dikme	177
Erozyonu önleme.....	179
Hikaye: STK çalışanları çiftçilerden erozyon hakkında bilgi alıyorlar	180
Hasarlanmış toprağın düzeltilmesi	181
Doğal veraset	181
Tohum toplarının yapımı	183
Hikaye: Ağaçların kendilerini yenilemesine yardım	184
Ağaç dikme	185
Fidanlıkta ağaç yetiştirme	188
Su yollarını ve sulak alanları onarma	193
12. Toplum Gıda Güvenliği	195
Hikaye: Tarımdaki değişimler	197
Toplum gıda güvenliği nedir?.....	198
Aktivite: 10 tane tohum.....	200
Beslenme ve gıda güvenliği	201
Tarım değişince yemekler de değişir	202
Hikaye: Beslenmelerinin değişmesi Amerikan Yerlileri'nin sağlığını bozdu	203

Yerel gıda güvenliğini arttırmak	204
Toplum gıda projeleri	205
Hikaye: HIV/AIDS yetimleri için Genç Çiftçi Tarım Okulu.....	207
Şehirlerde gıda güvenliği	208
Hikaye: Halkın Bakkalı	208
Şehirlerde gıda güvenliğini sağlamak için hükümetler yardımı etmelidir	209
Şehirler için sürdürülebilir gıda politikası	209
Açlığın sosyal ve politik nedenleri.....	210
Gıda güvenliğinin şirketler tarafından kontrolü	210
Hikaye: Kuraklığa direnecek kayıp tohumu bulmak	211
Gıda egemenliği bir insan hakkıdır.....	214
Hikaye: Via Campesina halkın gıda kontrolünü teşvik ediyor	214
13. Genetiği Değiştirilmiş Gıdaların Sahte Vaadleri	215
Hikaye: Çiftçiler GD pamuğa karşı çıkıyor.....	217
Geleneksel bitki ıslahı.....	218
GD ürünlerin geleneksel ürünlerden farkı ne?	219
GD ürünlerin yüksek maliyeti	219
GD gıdalar ve sağlık.....	220
Hikaye: Asya Altın Pirinci.....	221
GD ürünlere bağlı çevre sorunları	222
Üzülme tenses tedbirli olmak.....	223
Tohumların ve gıdaların genetiğinin değiştirildiğini nasıl anlayabiliriz?.....	223
Hikaye: Direnişin ana tohumları	224
GD gıda yardım olarak gönderiliyor.....	224
Toplum tohum koruyucuları	225
Hikaye: Köylüler tohum takası yapıyor	225
14. Pestisidler Zehirlidir	229
Pestisidler birçok sağlık sorununa yol açabilir	231
Çocuklar ve pestisid zehirlenmesi.....	232
Çocukları pestisidlerden korumak	233
Hikaye: Bir köyde pestisid zehirlenmesine karşı verilen mücadele	233
Pestisid zehirlenmesinin tedavisi	235
Tartışma için çizim: Pestisidler vücuda nasıl girer?.....	239
Pestisidlerin sağlık üzerine uzun dönem etkileri.....	240
Pestisid zehirlenmesi diğer hastalıklarla karıştırılabilir.....	243
Hikaye: Doktorlar her zaman cevap veremezler.....	244
Aktivite: Vücut haritalama	245
Pestisid kullanımına bağlı zararların azaltılması.....	246
Pestisidler ve gıdalar	250
Evde haşere kontrolü	250
Pestisidler çevreye zarar verir	251
Pestisidlere karşı direnç gelişmesi	252
Pestisidler hakkında eğitim.....	253
Hikaye: Çiftçiler bağımsız kalabilmek için örgütleniyorlar	253
Aktivite: Pestisid çözümlerini çizelim	254
Aktivite: Pestisid etiketlerini okumak ve anlamak.....	255
15. Sürdürülebilir Tarım.....	257
Hikaye: Juan, Pedro ve Mitch Fırtınası	259
Sağlık ve daha iyi bir hayat için tarım.....	260
Toprağı iyileştirme	261
Aktivite: Toprağı tanımak.....	263
Yeşil gübreler ve örtü ürünleri.....	264
Malç	265
Hayvan gübresi.....	266
Kompost.....	266
Toprağı erozyondan korumak.....	268
Aktivite: Yağmurun çıplak toprağa ettikleri.....	268

Kontur bariyerleri.....	269
Suyu akılcıca kullanmak	273
Hikaye: Taş duvarlar erozyonu önler ve suyu muhafaza eder.....	274
Haşerelerin ve bitki hastalıklarının yönetimi.....	275
Bitki hastalıkları.....	280
Ağaçları ve bitkileri birlikte dikme	281
Tohumları saklama	282
Güvenli gıda saklama.....	284
Hayvan yetiştirme	286
Balık tarımı	288
Şehirde sürdürülebilir tarım	289
Hikaye: Şehir tarımı patlıyor.....	291
Çiftlik ürünlerini pazarlama	292
Hikaye: Çiftçiler ürünlerini ortaklaşa pazarlıyorlar	294
Çiftçi okulları	295
Hikaye: Çiftçi okulları beceri ve özgüven kazandırıyor	295
16. Zehirli Kimyasallardan Kaynaklanan Zarar.....	297
Hikaye: Love Kanalı'nda zehirli madde kirliliği.....	299
Zehirli kimyasallar nasıl zarar veriyor?	300
Kimyasallar çocukları nasıl etkiliyor?.....	301
Üreme sağlığı sorunları	304
Kanser	306
Akciğer (solunum) sorunları.....	309
Kronik bronşit	310
Astım.....	310
Asbestoz	311
Sinir sorunları	311
Deri sorunları.....	311
Çoklu kimyasal duyarlılık.....	312
Vücut kimyasal yükümüz	312
Zehirli karışımlar	313
Zehirli maddelerin çevrede taşınması.....	314
Aktivite: Ölümcül bağlantılar	315
Ağır metaller.....	316
Cıva zehirlenmesi.....	317
KOK'lar.....	319
Radyasyon	321
Hikaye: Radyasyon zehirlenmesine karşı örgütlenme.....	323
Zehirin zararlarının iyileştirilmesi	324
Sambhavna Kliniği.....	324
17. Sağlıklı Bir Ev	327
Evdeki sağlık sorunları.....	329
Kapalı ortam hava kirliliği.....	331
Hikaye: Havalandırmanın ıslahı bir çok sorunu çözüyor.....	332
Karbon monoksit zehirlenmesi.....	333
Sigara dumanı	334
Tüberküloz (TB).....	335
Alerji.....	336
Toz ve toz akarları.....	336
Küf	337
İyileştirilmiş soba.....	338
Hikaye: Kadınlar yakıt ve lezzet için sobayı ıslah ediyor	338
Pişirme ve ısınma için yakıtlar.....	342
Yangın güvenliği.....	344
Haşere kontrolü	345
Evdeki zehirli.....	347
Kurşun zehirlenmesi.....	347
Asbestoz	350

Mobilya ve dokumalardaki zehirliiler.....	351
Ev temizlik ürünleri	351
Hikaye: Doğal ev temizliği sağlığı korur	353
Güvenli gıda hazırlama	354
Evde gıda-kaynaklı hastalıkları azaltma.....	354
İşteki tehlikeleri eve taşımayın.....	355
Sağlıklı bir ev inşa etmek.....	356
İnşaat malzemelerinin seçimi	358
Hikaye: Gençler ıslah edilmiş inşaat malzemeleri üretiyor.....	359
Toplumla planlama.....	363
Hikaye: Evleri ve toplumu inşa etmek.....	364
18. Katı Atık: Bir Sağlık Riskini Kaynağa Dönüştürmek.....	365
Hikaye: Eseng sağlığına ve itibarına nasıl kavuştu?	367
Bazı atıklar yok edilemez.....	368
Kötü yönetilen ve karışık atıklar.....	369
Temizlik ve kaynak geri kazanımı	370
Aktivite: Çöp yürüyüşü.....	370
Hikaye: Parayla çöp almak	374
Toplum katı atık programı	375
Atıkları azaltma.....	375
Hikaye: Plastik torbaların yasaklanması.....	376
Atıkları kaynağında ayrıştırma	377
Kompost yapma: Organik atığı gübreye dönüştürmek.....	379
Hikaye: Kompost yapma ve dönüştürme.....	380
Olabildiğince yeniden kullan.....	383
Atığı kaynağa dönüştürmek	383
Atık toplama, taşıma ve depolama.....	385
Kaynak geri kazanım merkezi kurmak	386
Hikaye: Kaynak geri kazanım merkezleri.....	387
Atıkların güvenle üstesinden gelmek.....	388
Zehirli atıklar.....	389
Sihhi gömme çukurları.....	391
Sıfır atık üretmek.....	395
Hikaye: Katı atıkla mücadele eden ve kazanan bir kasaba.....	395
Atık ve hukuk.....	396
Hikaye: Filipinler atık yakmayı kanundışı ilan ediyor, atık kanunlarını pekiştiriyor..	396
19. Tıbbi Atıklar.....	397
Tıbbi atıklara bağlı sağlık sorunları	399
Sangu'nun hikayesi.....	400
Atıkların yakılması sorunu	402
Tıbbi atıklara bağlı zararların önlenmesi	403
Atık miktarını azaltma	404
Atıkları ayrılması.....	404
Atıkların saklanması ve taşınması.....	406
Atıklarla temas halinde oluşan zararların önlenmesi.....	406
Atık dezenfeksiyonu	407
Kimyasallarla dezenfeksiyon.....	408
Çamaşır suyu ile dezenfeksiyon.....	409
Isıyla dezenfeksiyon	411
Kesici-baticıların yönetimi ve yok edilmesi	413
Enfeksiyöz atıkların yok edilmesi	415
Bağışıklama programları	416
Tıbbi atıkların gömülmesi	417
Kimyasal atıkların güvenle imhası.....	419
Aktivite: Tıbbi atık değerlendirmesi yapmak.....	422
Toplum çözümleri	425

20. Zehirli Maddelere Bağlı Zararı Önleme ve Azaltma	427
Zehirli maddelerden kaçınma ve zehirli madde kontrolü	429
Şirketleri temiz iş yapmaya zorlama	430
Saklı gıdeler ve bunları ödeyenler	431
Hava kirliliği	433
Hava kirliliğinin izlenmesi	434
Hikaye: GroundWork'ün "elden ele kova" uygulaması	435
Temiz üretim	437
Temiz küçük işletmeler	438
Hikaye: Tabakhanelerde temiz üretim	440
Hikaye: Temiz üretimin tadı	441
Zehirli atıkların güvenli biçimde bertaraf edilmemesi	442
Hikaye: Afrika Depolama Projesi	442
Zehirli madde ticareti	444
Hikaye: Zehirli atığını al ve defol!	444
Hikaye: Sağlık için tam başarı	445
Zehirli atıkların bertaraf edilmesiyle ilgili uluslararası anlaşmalar	446
21. Madencilik ve Sağlık	447
Maden çıkartmaya bağlı sağlık sorunları	449
Hikaye: Maden çıkartma ve Dinehler arasında hastalık	450
Sosyal sorunlar	451
Çocukların korunması	452
Hikaye: Çocuk madenciler için okul ve beslenme	452
Toza bağlı hastalıklar	453
Hikaye: Silikozisli madencilerin tedavisi	457
Tüberküloz (verem)	458
Kirlı su	459
Hikaye: Toplum faaliyeti ırmağı koruyor	460
Asidik maden suyu	460
Maden çıkartmada kullanılan kimyasallar	462
Ağır metaller	464
Civa zehirlenmesi	465
Uranyuma bağlı radyasyon	466
Maden alanlarında güvenlik	467
Madencilerin hayatını iyileştirmek için örgütlenme	468
Hikaye: Kadın madenciler kooperatif kuruyor	468
Şirketlerin sorumlu tutulması	469
Hikaye: Asbest madeni çalışanları sonunda davayı kazanıyor	469
Bir maden kapandığında	470
Sorumlu madencilik	472
22. Petrol, Hastalık ve İnsan Hakları	473
Petrol ve toplum sağlığı	475
Petrolün etkilediği topluluk sağlık araştırması yapıyor	475
Petrol ciddi sağlık sorunlarına neden olur	481
Petrol üretiminin bütün aşamaları zararlıdır	483
Gaz yakma	486
Hikaye: Gaz yakma durdurulabilir!	487
Petrol rafinerileri	488
Petrol sızıntıları	489
Faaliyet: Yağ suyla karışır mı?	489
Petrol sızıntılarının temizlenmesi	491
Hikaye: Petrol sızıntısını temizlemek işçileri hasta eder	491
Acil durumlar için güvenlik planı yapılması	493
Petrolün hasarladığı toprağın onarımı	495
Hikaye: Sızan petrolü temizlemek için yeni bir yöntem?	495
Çevresel adalet	496
Hikaye: Kadınlar petrol istismarını protesto ediyor	496
Petrol ve hukuk	497
Hikaye: Texaco aleyhine açılan dava	497

23. Temiz Enerji	499
Elektrik üretimi.....	501
Yenilenemeyen enerjiye bağlı sağlık sorunları.....	502
Temiz enerjinin yararları ve maliyeti.....	503
Enerji dağıtımı	505
Hikaye: Güneş-enerjili kırsal klinikler.....	506
Elektriği en iyi biçimde kullanmak	507
Nakliyat	508
Küçük baraj	509
Hikaye: Mikro-hidroenerji insanları birleştirir	510
Rüzgar enerjisi	511
Güneş enerjisi	512
Hikaye: Mikrokredi güneş enerjisi için fon sağlıyor	514
Biyokütle enerjisi.....	515
Biyogaz.....	515
Hikaye: Biyogaz kırsal yaşamı güçlendiriyor.....	517
Bisiklet enerjisi	518
Hikaye: Maya Pedal bisiklet enerjisi	518
24. Güvenlik ve Acil Durumlar	519
25. Çevre Hakları Mücadelesinde Kanunları Kullanmak	533
26. Dizin	553